

Ayça Ebru Giritligil
İstanbul Bilgi Üniversitesi
ayca.ebru@bilgi.edu.tr

Deniz Nebioğlu
MEF Üniversitesi
nebioglud@mef.edu.tr

Yeniden Dağıtım Politikalarının Emek Arzına Etkisi: Deneysel İktisattan Ne Öğrenebiliriz?

Az gelişmiş ülkelerde yoksullukla mücadele politikalarında kullanılan nakit transferlerinin emek arzı üzerindeki etkilerini inceleyen pek çok kontrollü saha deneyinden elde edilen sonuçlar, söz konusu transferlerin insanların çalışma kararlarına ve çalışma sürelerine negatif etki yapmadığını göstermektedir

Son 50 yılda iktisadın en önemli kazanımlarından biri olan deneysel iktisat, iktisat teorilerinin varsayımlarının davranışsal geçerliliklerini ve öngörülerini sınavabilmesinin yanı sıra, kurumsal düzenlemelerin ve politikaların farklı koşullar altında doğuracağı sonuçların test edilebilmesini mümkün kılmaktadır. İktisadın pek çok alanında yapılan deneylerde elde edilen bulgular, iktisat teorilerinde insan tercih ve davranışlarının gerçeğe daha yakın modellenmesine, teorik öngörülerin gerçek hayat isabetliliğinin artırılmasına ve hedeflerini yakalayabilen iktisat politikalarının tasarımına rehberlik etmektedir. İktisat deneylerinin politika tasarımına

rehberlik edebilmesinin ardında yatan, deneysel gözleme dayalı tüm bilimlerde (fizik, kimya, biyoloji, vb.) olduğu gibi, ortam değişkenlerinin kontrolünü esas almasıdır. İşte bu kontrol, aynı ortam ve koşulların sağlandığı durumlar yaratılarak alternatif politikaların karar alma süreçlerine etkisinin sistematik olarak karşılaştırabilmesine olanak tanır.

İktisadın temel odağındaki iktisadi etkinlik ve gelir dağılımı konuları, toplumsal ve siyasi faktörlerden hem etkilenen hem de onları etkileyen iktisadi tasarım alanlarıdır. Toplumsal ve siyasi faktörler, iktisadi politikalarla hedeflenen sonuçların neler olması gerektiğine dair normatif idealleri şekillendirir ve iktisadi politikaların uygulanacağı

koşulları belirler. İdealleri ve uygulanma koşulları tanımlı bir iktisadi politikanın hedefine ulaşması ise, bu politikaların ve ilintili kurumsal düzenlemelerin insanları neye teşvik edeceğinin ve/veya neden caydıracağını öngörebilmesine bağlıdır.

Gelirin yeniden dağıtımına dair alternatif iktisat politikaları değerlendirilirken, gelir ve emek arzı arasındaki ilişkiye dair ön kabuller/öngörüler kilit bir rol oynamaktadır. Örneğin, vergi ve sosyal yardımlara dair politika tartışmalarının odak noktasında bu politikaların emek arzı açısından yaratacağı teşvikler/caydırıcılıklar ile bunların etkinlik, ekonomik büyüme ve sosyal refah açısından sonuçları vardır.

Neo-klasik iktisat teorisi bireyler için çalışma ve tüketim arasında bir ödünleşme olduğunu varsayar ve bireylerin tüketmek istedikleri miktara ve piyasadaki ücret hadlerine göre ne kadar çalışacaklarına karar verdiklerini öne sürer. Bu teoriye göre, bireyler geçici ücret artışlarında daha çok çalışmayı tercih ederken (ikame etkisi), çalışmaya bağlı olmayan bir gelir elde ettiklerinde çalışma miktarlarını azaltmayı (gelir etkisi) tercih etmektedirler. Dolayısıyla, vergi ve transferlerden oluşan yeniden dağıtım politikalarının hem vergilendirilenlerin hem de transfer yapılan insanların çalışma isteğini azaltacağı ve sonuç olarak eşitlik ile etkinlik arasında bir ödünleşme yaratacağı öngörülmektedir.

Gelirin vergilendirilmesinin emek arzı üzerindeki etkisinin büyüklüğü konusunda ampirik literatürde bir uzlaşma yoktur (Keane, 2011; Saez v.d., 2012). Dolayısıyla, vergilendirmenin emek arzını etkileyerek sebep olduğu iktisadi etkinlik sorunlarının boyutları ampirik olarak daha detaylı incelenmeye muhtaçtır. Bu ilişkinin araştırılması için kontrollü deneyler çok önemli bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Deneyel iktisat literatüründe bugüne kadar elde edilen bulgular, vergilendirilen emeğin çalışma tercihlerine etkisinin standart teorisinin varsayımlarından çok daha karmaşık olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, akılcılık perspektifinden bakıldığında sonuçları aynı olan farklı vergi

politikaları, çalışanların bu politikaları algılayışlarındaki farklar nedeniyle çalışma davranışlarında da önemli değişimler yaratabilmektedir. Bu konuda yapılan deneysel çalışmalarda, karmaşık vergilendirme sistemlerinin bireylerin optimal seviyeden daha az çalışmasına neden olduğu (Abeler ve Jäger, 2015), gelir vergisinin çalışma üzerindeki negatif etkisinin aynı miktardaki bir tüketim vergisinin etkisinden daha çok olduğu (Blumkin, 2012) ve emeğin üzerindeki verginin işveren yerine çalışan tarafından ödendiği durumda çalışma üzerindeki negatif etkinin daha fazla olduğu (Weber ve Schram, 2017) tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, çalışma kararlarının vergilendirilmeye hassasiyetinde dikkat eksikliği, çerçeveleme etkisi ve kayıptan kaçınma gibi davranışsal faktörlerin belirleyici rolü olduğunu göstermektedir.

Vergi politikalarının algılanma biçimindeki farklılığın yanı sıra, vergi kavramının kendisinin de emek arzını etkilediği gösterilmiştir. Gelirdeki azalmanın vergi olarak çerçevelenmesi, aynı miktardaki bir ücret azalmasıyla kıyaslandığında çalışmayı daha fazla azaltmaktadır (Kessler ve Norton, 2016). Vergilendirmenin hakkaniyetsiz olduğuna dair görüşler verginin çalışma kararı üzerindeki negatif etkisini güçlendirmektedir (Lévy-Garboua v.d., 2009). Bu etkinin, verimliliği daha yüksek olan kişilerde daha kuvvetli olduğu bulunmuştur. Diğer taraftan,

vergilerle finanse edilen yeniden dağıtım politikasına demokratik yöntemlerle karar verildiği durumda vergilendirmenin emek arzı üzerindeki negatif etkisinin hafiflediği gösterilmiştir (Sausgruber v.d., 2021).

Neo-klasik iktisat teorisi, yeniden dağıtım politika araçlarından biri olan nakit transferlerinin yarattığı gelir artışının emek arzını ve iktisadi etkinliği azaltacağını öngörmektedir. Emekten bağımsız olarak elde edilen gelirin emek arzı üzerindeki etkisinin mikro-iktisadi veri kullanılarak test edilmesinin önünde iki temel zorluk vardır: Dışsal bir gelir değişkeni bulmak ve insanların çalışma saatlerinin esnek olmaması. Bu zorlukları aşmak için literatür iki yönde evrilmiştir. Literatürün bir dalı, dışsal gelir değişkeni olarak eş geliri, emlak geliri, miras, piyango ödülü gibi değişkenleri kullanarak söz konusu parametreyi tahmin etmeye çalışmıştır (Pencavel 1987; Blundell ve Macurdy, 1999; Killingsworth ve Heckman, 1987; Holtz-Eakin v.d., 1993; Brown v.d., 2006; van Huizen, 2014; Imbens v.d., 2001; Kimball ve Shapiro, 2008). Literatürün bir diğer kolu ise, bireylerin çalışma sürelerini kendileri belirledikleri piyasalardaki (taksi şoförleri, bisikletli kuryeler, stadyum satıcılar, balıkçılar) çalışma davranışını analiz etmiştir (Camerer v.d., 1997; Farber, 2005). Literatürün her iki kolu da emeğin gelir esnekliğinin yönü ve büyüklüğü konusunda birbirleriyle çelişen bulgular elde etmiştir. Sahada çalışma/boş zaman

tercihlerinin ölçülmesinin zorluğu ve tercihler üzerinde kontrol edilemeyen faktörlerin varlığı bu çelişkinin olası temel nedenleridir.

Kontrollü saha deneyleri, gelir ile emek arzı arasındaki ilişkiyi incelemek için önemli bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. 2019 Nobel İktisat Ödülü'ne layık görülen Abhijit Banerjee, Esther Duflo ve Michael Kramer, küresel yoksullukla mücadele için farklı politikaların etkilerini geniş ölçekli saha deneyleri kullanarak araştırmış ve başarılı politikaların yaratılmasına çok önemli katkılarda bulunmuşlardır. Az gelişmiş ülkelerde yoksullukla mücadele politikalarında kullanılan nakit transferlerinin emek arzı üzerindeki etkilerini inceleyen pek çok kontrollü saha deneyinden elde edilen sonuçlar, söz konusu transferlerin insanların çalışma kararlarına ve çalışma sürelerine negatif etki yapmadığını göstermektedir (Banerjee v.d., 2017). Kontrollü laboratuvar deneylerinde ise, çalışma ve boş zaman arasındaki ödünleşme ortamının yaratılamamasından kaynaklanan bazı metodolojik sorunlar vardır (Nebioğlu ve Giritligil, 2018a). Piyasa mekanizması kullanarak emeğe biçilen değer ölçülmesi ve bu değer beklenmedik gelir şokları karşısındaki değişiminin gözlemlenmesini mümkün kılan bir tasarımla bu sorunların aşılabileceğine dair sonuçlar elde edilmiştir (Nebioğlu ve Giritligil, 2018b). Bu sonuçlar, kontrollü laboratuvar deneylerinin de gelir ile emek arzı arasındaki ilişkiyi

etkileyen faktörlerin incelenmesi için değerli bir yöntem sunabileceğini göstermektedir.

COVID-19 pandemisi uzun yıllardır yüksek seviyelerde olan gelir ve servet dağılımındaki eşitsizlikleri derinleştirmiştir. Bu nedenle, yeniden dağıtım politikaları hiçbir zaman olmadığı kadar dünya ülkelerinin gündemindedir. Pandeminin toplumun kırılğan kesimleri üzerinde yarattığı tahribatın çözümlenmesinin uzun yıllar alacağı düşünülmektedir. Kamuoyunda bu kesimlerin desteklenmesinin iktisat politikası önceliklerinden birisi olması gerektiğine dair görüş yaygınlaşmaktadır (Balasundharam ve Dabla-Norris, 2021).

Bu yazıda verilen örneklerin işaret ettiği gibi, gelir ve emek arzı ilişkisi politika çerçevesi ve sosyo-politik koşullardan bağımsız olarak incelenemez. Gelir vergisinin ve nakit transferlerinin emek arzını azalttığı yönündeki bir ön kabul hatalı politikaların uygulanmasına sebep olacaktır. Bu nedenle, yeniden dağıtım politikalarının tasarımı için deneysel iktisat literatüründeki ilgili çalışmalardan faydalanılmalı, yeni kontrollü laboratuvar ve saha deneylerinin yapılması teşvik edilmelidir.

Kaynakça

- Abeler, J., & Jäger, S. (2015). Complex tax incentives. *American Economic Journal: Economic Policy*, 7(3), 1-28.
- Balasundharam, V., & Dabla-Norris, M. E. (2021). *Pandemics and Inequality: Perceptions and Preferences for Redistribution*. International Monetary Fund.
- Banerjee, A. V., Hanna, R., Kreindler, G. E., & Olken, B. A. (2017). Debunking the stereotype of the lazy welfare recipient: Evidence from cash transfer programs. *The World Bank Research Observer*, 32(2), 155-184.
- Blundell, R., & MaCurdy, T. (1999). Labor supply: A review of alternative approaches. *Handbook of labor economics*, 3, 1559-1695.
- Blumkin, T., Ruffle, B. J., & Ganun, Y. (2012). Are income and consumption taxes ever really equivalent? Evidence from a real-effort experiment with real goods. *European Economic Review*, 56(6), 1200-1219.
- Brown, J. R., Coile, C. C., & Weisbenner, S. J. (2010). The effect of inheritance receipt on retirement. *The Review of Economics and Statistics*, 92(2), 425-434.
- Camerer, C., Babcock, L., Loewenstein, G., & Thaler, R. (1997). Labor supply of New York City cabdrivers: One day at a time. *The Quarterly Journal of Economics*, 112(2), 407-441.
- Farber, H. S. (2008). Reference-dependent preferences and labor supply: The case of New York City taxi drivers. *American Economic Review*, 98(3), 1069-82.
- Holtz-Eakin, D., Joulfaian, D., & Rosen, H. S. (1993). The Carnegie conjecture: Some empirical evidence. *The Quarterly Journal of Economics*, 108(2), 413-435.

Imbens, G. W., Rubin, D. B., & Sacerdote, B. I. (2001). Estimating the effect of unearned income on labor earnings, savings, and consumption: Evidence from a survey of lottery players. *American economic review*, 91(4), 778-794.

Keane, M. P. (2011). Labor supply and taxes: A survey. *Journal of Economic Literature*, 49(4), 961-1075.

Kessler, J. B., & Norton, M. I. (2016). Tax aversion in labor supply. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 124, 15-28.

Killingsworth, M. R., & Heckman, J. J. (1986). Female labor supply: A survey. *Handbook of labor economics*, 1, 103-204.

Kimball, M. S., & Shapiro, M. D. (2008). *Labor supply: Are the*

income and substitution effects both large or both small? (No. w14208). National Bureau of Economic Research.

Lévy-Garboua, L., Masclot, D., & Montmarquette, C. (2009). A behavioral Laffer curve: Emergence of a social norm of fairness in a real effort experiment. *Journal of Economic Psychology*, 30(2), 147-161.

Nebioğlu, D., & Giritligil, A. E. (2018a). Labor/Leisure trade-off in the laboratory. *BELİS Working Papers*, 2018-2, İstanbul Bilgi University.

Nebioğlu, D., & Giritligil, A. E. (2018b). Wealth Effects and Labor Supply: An Experimental Study. *BELİS Working Papers*, 2018-2, İstanbul Bilgi University.

Pencavel, J. (1986). Labor supply of

men: a survey. *Handbook of labor economics*, 1, 3-102.

Saez, E., Slemrod, J., & Giertz, S. H. (2012). The elasticity of taxable income with respect to marginal tax rates: A critical review. *Journal of economic literature*, 50(1), 3-50.

Sausgruber, R., Sonntag, A., & Tyran, J. R. (2021). Disincentives from redistribution: Evidence on a dividend of democracy. *European Economic Review*, 103749.

van Huizen, T. (2014). More wealth, shorter hours? Evidence from the Netherlands. *Economics Letters*, 125(2), 323-326.

Weber, M., & Schram, A. (2017). The non-equivalence of labour market taxes: A real-effort experiment. *The Economic Journal*, 127(604), 2187-2215.

MODERNİZMİN YANSIMALARI: TÜRKİYE

Editörler: Funda Barbaros, Erik Jan Zürcher

SERİNİN 50'Lİ YILLARI İRDELEYEN KİTABI
**MODERNİZMİN YANSIMALARI:
50'Lİ YILLARDA TÜRKİYE**

Sinemadan gazeteciliğe, siyasetten toplumsal yapıya... Daha fazlası ve merak edilen yönleriyle 50'li Yıllarda Türkiye...